

Spotkanie

7 października 2011 r.

z prof. Eugeniuszem Walczukiem

o Janie Chryzostomie Pasku i jego „Pamiętnikach”

Ilustracja z: http://biografie.eu.interia.pl/biografie/jan_chryzostom_pasek.html

Prof. dr hab. inż. EUGENIUSZ WALCZUK

- absolwent Wydziału Elektrycznego Politechniki Łódzkiej; pasjonat twórczości J. Ch. Paska, badacz i popularyzator Ziemi Rawskiej, redaktor i współautor monografii *Siedem wieków szkolnictwa w Rawie Mazowieckiej* (2007, 2010); Honorowy Obywatel Miasta Rawa Mazowiecka, wiceprezes Stowarzyszenia Wychowanków Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. M. Skłodowskiej-Curie w Rawie Mazowieckiej.

Ilustracja z: *Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska [...]* / Jan Chryzostom Pasek ; przejrz. i wstępem i spisem rzeczy opatrzył Zygmunt Węclewski. - Poznań : Wielkopolska Księgarnia Nakładowa K. Rzepeckiego, 1926. - s. 19. - Ze zbiorów WiMBP.

JAN CHRZYSTOM PASEK,

herbu Doliwa

- pamiętnikarz epoki baroku, żołnierz

Urodził się przypuszczalnie około 1636 roku. Miejscem narodzin były prawdopodobnie Węgrzynowice w tomaszowskim (ojciec Jana Chryzostoma, Marcin Pasek, dzierżawił wówczas te dobra), choć podpisywał się później „Pasek z Gosławic” (stanowiły jeden z jego majątków). Założycielem rodu był żyjący w XIV wieku Paweł Paszek, pełniący funkcję kasztelana konarsko-łęczyckiego. Początkowo zamożny ród Paszka z czasem zubożał i rodowe włości zostały podzielone między kilku Paszków.

O młodości Jana Chryzostoma, z uwagi na brak pierwszych kart jego wspo-

nień, wiadomo bardzo niewiele. Uczył się w kolegium jezuickim w Rawie Mazowieckiej. Nie skończył szkoły, zaciągnąwszy się prawdopodobnie w 1655 do wojska. Trafił do dywizji Stefana Czarnieckiego i pozostał w niej do końca swej służby wojskowej, nawet po śmierci ukochanego przez siebie wodza. Służył w chorągwi pancernej kasztelana lubelskiego Stanisława Widlicy Domaśzewskiego. W 1657 bił się z Węgrami Jerzego II Rakoczego, zaś w roku następnym pociągnął z Czarnieckim przez północne Niemcy do Danii. Tam uczestniczył w zdobywaniu wyspy Als i zamku w Koldyndze. Niewiele brakowało - wg jego opowiadań - by, zakochawszy się wówczas w jakiejś Duncie (podane przez niego nazwisko wybranej jest niewątpliwie zmyślone lub zniekształcone), nie

pozostał na stałe w Danii, jak wielu jego towarzyszy. Pod wpływem jednak swego krewniaka, kapelana wojskowego ks. Adriana Pikarskiego, wrócił w 1659 do kraju, gdzie doścignęła go grasująca w Danii zaraza tyfusu plamistego. Wyzdrowiawszy wziął udział w kampanii moskiewskiej, bijąc się pod wodzą Czarnieckiego pod Połonką i nad rzeką Basią. Z początkiem 1661 przebywał jakiś czas w stronach rodzinnych. Gdy wrócił do wojska, zastał tu towarzyszy w trakcie zawiązywania związku mającego na celu wymuszenie od władz zapłaty żołdu za minione lata. Pasek do związku nie przystąpił - jak podaje ze względów patriotycznych, niemniej jednak nie uniknął podejrzeń. Zatrzymany potem w niejasnych okolicznościach (luka w pamiętniku), został wezwany do

tłumaczenia się przed senatorami i królem bawiącym w Grodnie. Wykazawszy swą niewinność, udał się do wojska Czarnieckiego, które nie przystąpiło do związku, po czym spełnił, za zleceniem swego wodza, funkcję przystawa przy poselstwie moskiewskim do Polski [przystaw - zwykle oficer z oddziałem wojska, który towarzyszył poselstwu od granicy podczas całego pobytu]. Misja ta okazała się wielce lukratywna.

Poza oficjalną zapłatą Pasek zarobił przy tym, wg własnych wyznań, ok. 17000 złp. W czasie sejmiku w 1662 przebywał w Warszawie, po czym udał się do Wilna, by odebrać 6000 złp. tytułem nagrody za spełnione zadanie. Wydostawszy z pewnym trudem z niezbyt zasobnego skarbu litewskiego należną mu kwotę, powrócił do domu. W latach 1663-1664 wziął udział w wyprawie Jana Kazimierza na posiadłości zajęte przez Rosjan. Ostatnią kampanią, jaką odbył, była walka przeciwko zbuntowanemu Jerzemu Sebastianowi Lubomirskiemu (1665-1666). Stanął wówczas po stronie króla, ale przyznawał również wiele racji opozycji i krytykował bratobójcze walki. W rok po zawartej ugodzie w Łęgonicach, Pasek rozstał się z wojskiem, w którym spędził przeszło dziesięć lat.

W lutym 1667 roku marszałkował na sejmiku przedsejmowym rawskim, ale na posła nie dał się wybrać, obawiając się związanych z tą funkcją kosztów, częściowo jedynie zwracanych przez skarb wojewódzki. W tym czasie, idąc za radą przyjaciół, ożenił się z Anną z Remiszowskich (zm. 15 marca 1696), wdową po Mikołaju z Nadola Łąckim, matką sześciorga dzieci, mającą dożywocie na wsi Smogorzów i dzierżawiącą dwie wsie w Małopolsce. Pasek, żegnając się z nadzieją na własne potomstwo [co przypisywał czarom], musiał zająć się – rad nierzad – wychowaniem pasierbów.

Gospodarka szła mu dobrze, chociaż nie dorobił się majątku, do końca życia

Strona tytułowa z: Wyprawa duńska przeciw Szwedom w Roku Pańskim 1658 i 1659 [...] / dla młodzieży podał i objaśnił M. B [krypt.]. - Warszawa : [s. n.], 1899. - Ze zbiorów Muzeum Książki Dziecięcej WiMBP.

*„I tak, choć ludzi jest gwint,
a o człowieku czasem trudno.”*

J.Ch. Pasek

dzierżawiąc wsie: Olszówkę (tu mieszkał do 1668), Magierów, Górną Wolę, Niedzieliska i in. W związku ze swymi dzierżawami opuścił Kielecczynę i przeniósł się w Krakowskie, przyjęty tu początkowo, jako Mazur, niezbyt chętnie. W życiu publicznym brał udział w ograniczonym stopniu. Na elekcji w 1669 z entuzjazmem oddał swój głos na Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Uczestniczył także w konfederacji pod Gołębem, wreszcie pod koniec życia - w elekcji Augusta II. Życie wypełniało mu gospodarowanie, wyjazdy ze zbożem do Gdańska, wreszcie niechłubne procesy z sąsiadami. Procesów tych toczył

Herb Doliwa

bez liku. Prawował się z Marcjanem Chełmskim, któremu nie chciał oddać dzierżawionej wsi, z Warszyskim o krowę swego poddanego, z szlachcicem Ajchingerem, którego pobił bez przyczyny, z Choteckim, którego dwór najechał, z Mikołajem Wolskim, z margrabią Myszkowskim. Jeden z jego procesów wszczęty został z inicjatywy ojców cystersów, którym Jan Chryzostom podkraść pacholka. Jak widać z tego niekompletnego wyliczenia, Pasek, niezamożny szlachcic, potrafił skakać do oczu

nawet magnatom. Równocześnie jednak z aktów sądowych wyłania się postać Paska nieco inna, niż wynikałoby z jego pamiętników. Dawny czarniecczyk okazuje się warchołem, awanturnikiem, człowiekiem okrutnym. Znany był też jako niezwykle hodowca i obłaskawiacz dzikich zwierząt. Udało mu się między innymi obłaskawić wydrę, którą następnie odstąpił królowi Janowi III Sobieskiemu. Pod koniec życia Pasek ściągnął na siebie banicję. Jak trafnie zauważył Władysław Czapliński „jedynie też słabość władzy wykonawczej w Polsce sprawiła, że, choć banita, umarł spokojnie w kraju 1 sierpnia 1701 w Niedzieliskach.” Ciało pisarza spoczywa najprawdopodobniej w Stopnicy w klasztorze Sercanów.

Barokowy dwór w Węgrzynowicach. Zbudowany przypuszczalnie na przełomie XVII i XVIII stulecia, powstał na miejscu starszego dworu, gdzie najprawdopodobniej przyszedł na świat Jan Chryzostom Pasek. Jego ojciec był dzierżawcą tutejszego majątku.

http://www.genealogia.okiem.pl/foto2/displayimage.php?album=4&pid=10605#top_display_media

Tablica w Starej Olszówce upamiętniająca Jana Chryzostoma Paskę

OLSZÓWKA

Po wystąpieniu z wojska ten pochodzący spod Rawy Mazowieckiej szlachcic postanowił się ożenić i usatkwować. I raczej nie planował szukać szczęścia w Małopolsce. Jak czytamy w jego sławnych „Pamiętnikach”, stręczono mu dwie kandydatki - pannę Śladkowską, dziewczkę wsi Boża Wola na ziemi sochaczewskiej, oraz Radoszowską. „Bardziej mi się serce chwyciło Śladkowskiej, bo tam o jej wiosce powiedali, że nie tylko pszenica, ale i cybula w polu na każdym zagonie, gdzie ją wsiejesz, urodzi się, a mnie też bardziej apetyt pociągał ad pinguem glaebam [do tłustej roli] niżeli do gołych piniędzy” - pisał.

Do Olszówki trafił za sprawą Jędrzeja Remiszowskiego, męża jego stryjeckiej siostry, który „począł mi rać rodzoną

swoję, Remiszowską z domu, Stanisława Remiszowskiego córkę, i namawiał mię, żeby jechać w Krakowskie, poznać się tantummodo [tylko], a potem dopiero, jeżeli się będzie zdała ta okazyja, dopiero o dalszych terminach consulere [radzić].”

I postanowił 31-letni wówczas Pasek pojechać, przyrzeć się dzierzawiającej Olszówkę i sąsiednie Brzeście wdowie z sześciorgiem dzieci, a jeśli nie będzie mu pasowała, wrócić do Śladkowskiej. Przybył tam ze swoim wujem, ale bez muzyki, „żeby się to nie znaczyło, że w komendy.” Ponieważ jednak „strona gospodarza poczęła się przymawiać o muzykę”, posłał po nią do pobliskiego Wodzisławia. I ruszyli w taniec. Gdy wuj zapytał, czy mu się ta wdowa podoba, odpowiedział: „Bardzo mi się jej serce chwyciło.” Nie wiadomo dokładnie, czy pod wpływem tego uczucia, czy może wypitych trunków, ale uznał, że „nie ma nad 30 lat”, a dopiero „potem doszedł”, że miała już 46 lat. Kilka dni później ślubowali sobie miłość i wierność dogonną w kościele w sąsiednich Mieronicach.

W następnym roku Paskowie opuścili Olszówkę i przenieśli się do wydzierżawionych Miławczyc (obecnie gmina Czarnocin), a potem mieszkali w należącej do Anny Smogorzowie (między Buskiem a Stopnicą), Skrzypowie pod Pińczowem, by w końcu na 11 lat osiąść w Olszówce. [...]

W miejscu, gdzie ponad 300 lat temu miał stać dworek Anny Remiszowskiej,

primo voto Łąckiej, duo voto Paskowej, znajduje się dziś murowana kaplica. Po drugiej stronie drogi w 1991 roku Towarzystwo Przyjaciół Wodzisławia ustawiło na betonowym cokole bryłę piaskowca z tablicą pamiątkową z napisem: „W latach 1667-1688 mieszkał tu i tworzył Jan Chryzostom Pasek.”

Pasek lubił dobrą zabawę, alkohol, brał udział w awanturach, często procesował się z sąsiadami. A Olszówkę musiał opuścić po przegranym sporze z Myszkowskimi.

Kilkadziesiąt metrów na północ od tego pomnika płynie wśród gęstych zarośli Mozgawa, nad którą zapewne spacerował ze swoją wydrą. Stawów, w których łowiła opisywane ryby, dziś już w Olszówce nie ma. Blisko jednego z mostków na rzeczce jest tylko niewielka sadzawka, w której pływają kaczki i gęsi.

Cyt. Odkrywamy Świętokrzyskie - Stara Olszówka / Janusz Kędracki [09.10.2007].

<http://kielce.gazeta.pl/kielce/1,87991,4560694.html#ixzz1ZEL6GDPL>

Stanęliśmy tedy pół chorągwie w Mosinach, a pół w Obornikach. Mnie się dostała gospoda w rynku, ale oboje gospodarstwo wielkie hultajstwo. Stanąłem tedy w ulicy Poznańskiej u tkacza przypisnego, człowieka pościwego, u którego po owej chorobie mojej miałem taką wygodę: to ja tylko bym był jadał ptaszki, to ów człowiek i wszystkich z domu wysłał na różne miejsca tak się starając, żeby zawsze były, i wszystkie posługi z wielką odprawował wdzięcznością. Przyszedłemci był zaś prędko ad perfectionem zdrowia, tylko że czupryna precz wyłazła. Ale tak mówię: Zachowaj mię, Boże, drugi raz w życiu moim takiej choroby! Skończyliśmy tedy rok stary — niech będzie imię boskie pochwalone — w Mosinach 1659.

J. Ch. Pasek „Pamiętniki”
Rok Pański 1659

Fot. Pocztówka.

„Ten woła na mnie Mospanie! przeciwko Królowi mówię. Ja do szabli Niemcy z izby.”

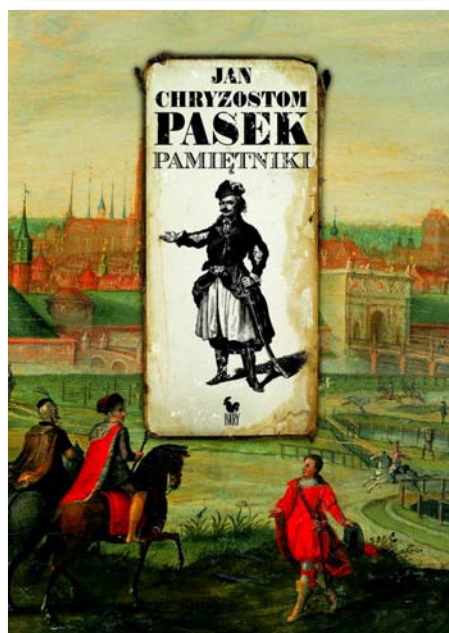
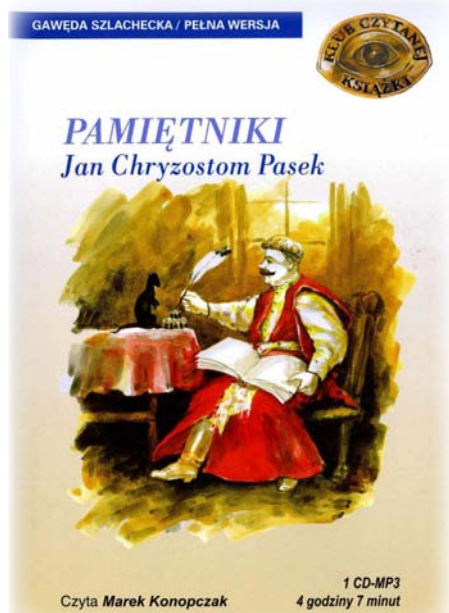
J. Ch. Pasek „Pamiętniki”

http://pocztowki.orangespace.pl/pocztowki_wojsko-1.html

Jana Chryzostoma z Gosławic Paska pamiętniki / Jan Chryzostom Pasek ; oprac. Jan Grabowski. - Warszawa : E. Wende i S-ka, b.r. - Ze zbiorów WiMBP.

Wyd. „Iskry”, 2009. Publikacja z przedmową prof. Janusza Tazbira oraz kolekcją XIX-wiecznych rycin Jana Nepomucena Lewickiego.

„PAMIĘTNIKI”

Jako autor „Pamiętników” Jan Chryzostom Pasek pozostał niepospolitym narratorem, podziwianym m. in. przez Ignacego Chrzanowskiego, który pisał: „Tak żywo i barwnie, tak naturalnie i zamaszyście, z takim humorem błaznowatym, ale szczerym i naprawdę ogromnie zabawnym – nie umiał opowiadać nikt, chyba... jeden tylko Zagłoba.”

Pamiętniki, które spisywał najprawdopodobniej pod koniec życia (w latach 1690–1695) zachował się w zdefektowanej, nie najlepszej kopii, bez początku i zakończenia. Przez jakiś czas po opublikowaniu „Pamiętnika” poddawano w wątpliwość, czy w ogóle Pasek jest postacią historyczną. Ostatecznie jednak publikowane w XIX w. materiały archiwalne rozwiały te przypuszczenia. Zapiski Paska zostały wydane drukiem w 1836 przez hrabiego Edwarda Raczyńskiego i zdobyły sobie szturmem uznanie czytelników.

Dzieli się one na dwie części: lata 1655–1666 – żołnierska służba Rzeczypospolitej, lata 1667–1688 – żywot ziemiański (sprawy domowe i publiczne). W swej narracji wspomnieniowej autor umieścił m.in. wiersz liryczny (np. pożegnanie ukochanego konia Deresza), pagnegirki opiewające wiktorie nad rzeką Basią czy pod Wiedniem, listy Jana II Kazimierza i Stefana Czarnieckiego, uroczyste mowy, fragmenty popularnych piosenek, przyśpiewek, kąśliwych paszkwilów na Litwinów. Pasek przyjął w swej relacji konwencję narracji gawędziarskiej z elementami języka potocznego, obrazowego, wplótł humor, dowcipy, rubaszne słownictwo. Posługiwał się często tzw. makaronizmami [słownictwo pochodzące z języków obcych, najczęściej z łaciny, francuskiego i włoskiego]. Przytaczane przez niego mowy są do pewnego stopnia popisami barokowej retoryki, zaś wiersze są oceniane jako słabe i nudne. „Pamiętnik” daje wierny obraz szlachcica tych czasów, walecznego, skłonnego do bitki i wypitki, powierzchownie wykształconego, gorącego zwolennika istniejącego ustroju, wyznającego się pobieżnie w ówczesnej polityce, katolika, na swój sposób religijnego, w gruncie rzeczy powierzchownie pojmującego zasady swego wyznania. Pasek był na swój sposób patriotą. Gotów przelewać krew za Polskę, był też

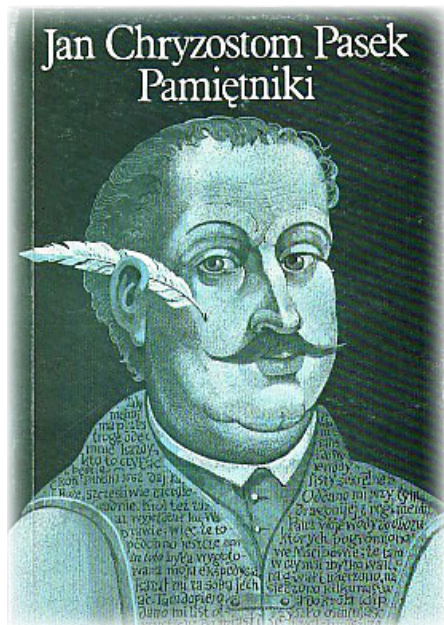
rzetelnie zatroskany o to, by utrwać sławę narodu polskiego. Dlatego też, pisząc np. o wyprawie duńskiej, wystrzegał się, by wizerunku narodu polskiego nie zaćmić wzmiankami o niewłaściwym zachowaniu się Polaków wobec tamtejszej ludności. Pod tym względem też Pasek nie był wyjątkiem, podobnie postępowali i inni sprawozdawcy piszący o tej wyprawie. W ocenie współczesnych mu polityków Pasek kierował się osobistymi sympatiami i antypatiami. Uwielbiał swego wodza Stefana Czarnieckiego, z życzliwością odnosił się do Michała Korybuta, Jana Kazimierza, Jana III Sobieskiego, nie lubił jednak albo wręcz nienawidził królowej Ludwiki Marii, kanclerza, a potem prymasa Miłkołaja Prażmowskiego. Sympatyzował z rokoszaninem Jerzym Lubomirskim, chociaż walczył z nim, jako wierny żołnierz stając po stronie króla. Istniejący w Polsce porządek społeczny wydawał mu się naturalny, najwyżej jednak cenił stan wojskowy, któremu przede wszystkim przypisywał ocalenie kraju w czasie najazdu szwedzkiego.

Nie bez powodu nazywano „Pamiętniki” epopeją Sarmacji polskiej. Stały się one źródłem pisarskiej inspiracji w XIX w. (np. dla Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego - wprowadził postać Paska do tragedii „Mazepa”, Henryka Sienkiewicza - w okresie pisania „Trylogii” nie rozstawał się z egzemplarzem tego dzieła, Zygmunta Krasińskiego, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Henryka Rzewuskiego) i w literaturze XX w. (np. dla twórczości Jerzego Harasymowicza, Ernesta Brylla, Witolda Gombrowicza - w „Trans-Atlantyku” pojawia się parodia gawędy szlacheckiej). Liczne odwołania do pamiętników Paska są dowodem zakorzenienia twórców polskich w XVII-wiecznej kulturze narodowej.

Żadne dzieło literackie pochodzące z XVII w. nie doczekało się tylu wydań co „Pamiętnik” Paska. Na uwagę zasługuje przygotowane przez Jana Czubka (Kraków 1929) pierwsze właściwie wydanie krytyczne oraz wydania: Romana Pollaka (wyd. 1, 1955) i Władysława Czaplińskiego w Bibliotece Narodowej (wyd. 1, 1952; wyd. 3, 1979). „Pamiętnik” doczekał się tłumaczeń na języki: francuski, niemiecki, angielski i czeski, a także we fragmentach na język duński (S. Rosznecki w książce „Polakkerne i Denmark

1658/1659", Kopenhaga 1896).

Na tle ożenku Paska osnuł swą komedię „Grochowy wieniec, czyli Mazury w Krakowskim” Antoni Małecki (1855); utwory dramatyczne o Pasku napisali: Michał Wołoski, „Towarzysz pancerny. Komedia” (1895) i Adam Belcikowski, „Pan Pasek. Historia szlachecka na scenę... przeniesiona” (1903). „Pamiętniki” ilustrowali: Jan Lewicki (1850) i Antoni Zaleski (1857), tematy do swych akwarel czerpał z nich Juliusz Kossak.

Wyd. PIW, 1989

„PAMIĘTNIKI” W TEATRZE

[fragment recenzji]

Bałtycki Teatr Dramatyczny im. Juliusza Słowackiego; "Pamiętniki" Jana Chryzostoma Paska. Adaptacja i reżyseria: Krzysztof Galos. Premiera 5 lutego 2005.

Bardzo interesująca w swej oryginalności wizja reżyserska Krzysztofa Galosa urzeka epickim niemal rozmachem i dynamiką, widoczną zwłaszcza w ciekawie zaaranżowanych scenach batalistycznych. [...]

Swój spektakl reżyser określał jako „ryzykowny rajd z szablą w dłoni i marzeniami o wolnej Polsce.”

Żonglując z niezwykłą sprawnością teatralnymi konwencjami i gatunkami, Krzysztof Galos przywołuje na scenie odległy, XVII-wieczny świat sarmackiej obyczajowości, który jednak

Juliusz Kossak „Jan Chryzostom Pasek pod Lachowiczami” (1898)

ŹRÓDŁA

Pasek Jan Chryzostom / oprac. Władysław Czapliński [W:] Polski Słownik Biograficzny . T. 25, Padło Jan - Piątkiewicz Aleksander / [red. nac. Emanuel Rostworowski] ; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. - Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich : Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1980. – s. 245-246.

Pan Pasek i jego pamiętniki / Hanna Widacka. Dostęp http://www.wilanow-palac.pl/pan_pasek_i_jego_pamietniki.html

Jan Chryzostom Pasek – życiorys / Michał „Wiewiór” Musiał. Dostęp <http://valkiria.net/index.php?type=special&area=8&p=articles&id=13325>

http://biografie.eu.interia.pl/biografie/jan_chryzostom_pasek.html

wydać się niepokojąco aktualny... Czy przypadkiem, oprócz umiłowania tradycji, nie odziedziczyliśmy po naszych przodkach także i innych cech? Czy nasza rzeczywistość, pełna korupcji, warcholstwa, pieniactwa, pogodni za zyskiem za wszelką cenę i pięknie brzmiących hasel ukrywających nie całkiem czyste intencje, nie jest ludzko podobna do obrazu wyłaniającego się z pożółkłych kart XVII-wiecznego pamiętnika zadzierzystego szlachcica?

Zdaniem reżysera - współczesnego pana Paska mijamy codziennie na ulicy. Współczesny pan Pasek uśmiecha się do nas z ekranów telewizora i - przekonany o swej wszechwiedzy - zawzięcie pero-

ruje podczas parlamentarnych dyskusji. Kto wie? Może nawet jego krotocwilne oblicze widzimy codziennie w lustrze? Na te pytania, które widzom - poprzez swoją sztukę - stawia reżyser, każdy sam musi znaleźć odpowiedź.... I chociaż współczesny „Polaka portret własny” wyłaniający się ze spektaklu nie nastraja optymistycznie, prowokuje jednak do refleksji, pozwala głęboko zadumać się nad powtarzalnością zjawisk, a także nad niezmiennością ludzkiej (polskiej?) natury. [...] W świecie pana Paska i w naszej rzeczywistości XXI wieku jest także miejsce na szlachetne porywy serca, jednak nawet najbardziej osobiste sfery życia prywatnego często podporządkowane są chłodnej, wyrachowanej kalkulacji, a ponad patriotyczne powinności wobec ojczyzny przedkłada się zwykły osobisty interes.

<http://www.ulicki.pomorzeczachodnie.pl/recenzje/artikuly/art14.htm>

Hanna Widacka

WYDRA PANA PASKA

Wydra – drapieżnik z rodziny łasicowatych, przystosowany do ziemnowodnego trybu życia – występował w dawnej Polsce nieporównanie częściej aniżeli dziś. Wszakże najsłynniejszą okazała się oswojona wydra, należąca do Jana Chryzostoma Paska. [...] Na kartach swoich głosnych „Pamiętników” (1690 – 1695) autor – pod rokiem 1680 – odnotował szczegółowo historię tego zwierzęcia, do którego był nadzwyczaj przywiązany.

Wydra, zwana Robakiem, sypiała ze swym panem w jednym łóżu, spełniając rolę stróża i budzika zarazem, kiedy Pasek nie mógł wytrzeźwieć. Rozumiała też w lot dawane jej polecenia, rzucając się jak pies, z wraskiem i kąsaniem na intruza. Największą z niej wyrękę miał właściciel, wydając komendę „Robak, hul! hul! w wodę”, gdyż pupilka wynosiła mu *ad hoc* z pierwszego lepszego stawu rybę jedną po drugiej. Toteż pan Pasek zabierał swoją wydrę w podróże, mając zapewniony pełny stół i zdumienie przygodnych obserwatorów. Wreszcie sława wydry dotarła do króla Jana III, który zapragnął – za wszelką cenę – mieć to zwierzę u siebie w Wilanowie. Pan Pasek z ciężkim sercem („wolałbym być partem substancji mojej dać aniżeli onę, com ją tak kochał”) musiał rozstać się z Robakiem; ten, tęskniący i osowiały, nie mógł się odnaleźć w nowym miejscu. Rychło pozbywszy się uprzykrzonej obróżki z dzwoneczkami, pomknął z pokojów na pola wilanowskie, aby tam znaleźć nieszczęśliwy koniec z ręki przypadkowego dragona. „Król przez cały dzień i nie jadł, i nie gadał z nikim; wszytek dwór jak powarzony. Takci i mnie zbawili tak kochanego zwierzęcia, i sami się nie nacieszyli” – skonstatował z żalem pamiętnikarz.

Cyt. Tekst i fot. 1, 2 z http://www.wilanow-palac.pl/wydra_pana_paska.html

Fot. 2. Wydra oswojona.

Grafika ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie.

W 1841 r. Antoni Waga odnalazł szczegół, zanotowany przed 120 laty przez Rzączyńskiego, o osobliwej wydrze pana Paska, uwiarygodniając tym samym autentyczność kwestionowanych w XIX w. jego „Pamiętników”. A jeszcze wcześniej, bo w 1837 r. warszawski rytownik Fryderyk Krzysztof Dietrich (1779 – 1847) wykonał akwafortę „Wydra oswojona”, ilustrującą okolicznościowy artykuł, zamieszczony w stołecznym czasopiśmie „Muzeum Domowe albo Czytelnia Wieczorna”. I jakkolwiek nikt nigdy nie uwiecznił Robaka, ani w malarstwie ani w grafice, tak mogła właśnie wyglądać wydra Pana Paska.

Fot. 1. Pasek za stołem. Grafika ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie. W połowie XIX w. (1850 – 1856) powstała w Paryżu, na podstawie kompozycji Antoniego Zaleskiego, anonimowa litografia przedstawiająca pana Paska spisującego wspomnienia. W izbie staropolskiego dworku siedzi przy stole autor, pogrążony w pracy, otoczony swoim ukochanym zwierzęciem. Tę wymyśloną scenę otacza dekoracyjna bordiura z panoplii. Plansza weszła w skład głośnego wydawnictwa „Album de Wilna”, ukazującego się w Paryżu w kolejnych seriach i zeszytach.

Jan Chryzostom Pasek i jego Wydra Robak.

Grupa na Facebooku poświęcona Wydrze nazwanej przez Jana Chryzostoma Paska Robakiem <http://www.facebook.com/group.php?gid=131155046895326>

Najpierwej, ze mną sypiała w pościeli, a była tak ochędzożna, że nie tylko w pościeli źle nie uczyniła, ale pod łóżkiem nic, ale poszła do jednego miejsca, gdzie jej stawiano skorupkę; to tam dopiero odprawiała swój wczas. Druga, stróż taki w nocy, Panie zachowaj, do łóżka przystąpić; chłopcu ledwie pozwoliła z butów zzuć, a potem już nie ukazują się, bo narobiła wrzasku takiego, że się musiał obudzić, choćby najtężej spał. A kiedy był pijany, to ona po piersiach deptała wrzeszcząc tak długo, że obudziła, gdy się kto koło łóżka przechodził. A w dzień spała tak, rozwaliwszy się gdziekolwiek, że choć ją na ręce wziął, to oczów nie rozdziewiła; tak bestya konfidowała człowiekowi! Surowej ryby, surowego mięsa nie chciała jeść; nawet kiedy w piątek albo w post uwarzono jej kurczę lub gołębie, a nie włożono pietruszki i nie dano tak, jako należy, to nie chciała jeść. Rozumiała też tak jak owo i pies: „Nie daj ruszać!” Kiedy mię kto poszarpnął za suknię a rzekłem: „Rusza” - to skoczyła z krzykiem przeraźliwym, szarpała za suknię, za nogi,

również ze psem, którego też jednego tylko kochała - zwał się Kapreol, niemiecki, kosmaty - i u niego się wszystkiego nauczyła i inszych sztuk. Z tym psem tylko swoje miała komitowę, że to był i zbedny i w drodze bywał z nią wspólny. Inszych psów nie lubiła i jak do izby przyszedł, zaraz go wycięła, choćby był najroślejczy chart. Przyjechał do mnie pan Ożarowski Stanisław, ba, po prostu wspólny ze mną jadąc wstąpił do mnie. Byłem mu rad; wydra też, że mię trzy dni nie widziała, przyszła do mnie, nie mogła się nacieszyć, nagrać. Miał z sobą gość charcicę piękną i rzecze do syna: „Samuelu, trzymaj tę charcicę, żeby tej wydry nie zajadła”. - Ja mówię: „Nie turbuj się Waś: nie da sobie to zwierzątko krzywdy uczynić, choć małe”. - Aż on rzecze: „Co Waś żartujesz? Ta charcica wilka się chwyta, liszka jej tylko raz ziewnie”. - Poradawawszy się mnie, wydra obaczyła psa niedomowego; przyjdzie do owej charcicy i patrzy jej w oczy, i charcica też na nie; obeszła ją dokoła i powąchała jej w nogę zadnią. Odstąpiła się od niej i poszła. Ja myślę: „To to już nic nie będzie czyniła”. Jeny cośmy o czymś poczęli mówić, a wydra znowu wstała, co mi się układała była pod nogami, i idzie cicho po podławie, zaszła jej znowu z tyłu; kiedy ją wytnie przez łydkę; charcica skoczy do drzwi, wydra za nią; charcica za piec, wydra za nią. Kiedy widzi, że nie ma gdzie uciec, skoczy na stół, chce w okno uderzyć, a ją Ożarowski uchwycił za nogi. Dwa kieliszki jednak szlufowane z winem stłukła, a potem jak ją wypuszczono, nie pokazała się do pana, choć nie pojechał, a naza-jutrz po obiedzie. To się jej tak wszędzie psu bali. Ale i w drodze jeno jej pies powąchał, a ona skrzeknęła przeraźliwie, to pies zaraz uciekł.

„Pamiętniki”, Rok Pański 1680

http://pl.wikisource.org/wiki/Pami%C4%99tniki/Rok_Pa%C5%84ski_1680

WYDRA OSWOJONA

ZESTAWIENIE EDYCJI „PAMIĘTNIKÓW” JANA CHRZYSTOMA PASKA

układ i opisy przygotowane przez **prof. Eugeniusza Walczuka**
(edycje polskie)

Okręś 1836 - 1917

1. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III”. Wydane z rękopisu przez Edwarda hr. Raczyńskiego w Poznaniu Czcionkami Drukarni Karola Pompejusza, 1836.
2. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III”. Wydane z rękopisu przez Edwarda Raczyńskiego. Edycja druga. W Poznaniu Nakładem J. J. Heinego, 1837.
3. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III”. Wydane z rękopisu przez Edwarda Raczyńskiego. Edycja trzecia. W Poznaniu Nakładem J. J. Heinego, 1840.
4. „Reszty rękopisu Jana Chryzostoma na Gosławcach Paska, deputata z powiatu lelowskiego na Koło Rycerskie za króla Michała Korybuta, a pierwszej towarzysza pancernego (1656-1688)”, z egzemplarza w Cesar. Publ. bibliot. w Petersburgu znajdującego się. Spisane i wydane przez Stanisława Augusta Lachowicza. Wilno. Nakład i druk Teofila Glücksberga. Księgarza i typografa szkół Białoruskiego Nauk. Okręgu. 1843.
5. „Reszty rękopisu Jana Chryzostoma na Gosławcach Paska, deputata z powiatu lelowskiego na Koło Rycerskie za króla Michała Korybuta, a pierwszej towarzysza pancernego (1656-1688)”, z egzemplarza w Cesar. Publ. bibliot. w Petersburgu znajdującego się. Spisane i wydane w r. 1843 przez Stanisława Augusta Lachowicza. (nowo przejrzone z 6 rycinami wydanie). Wilno. Nakład i druk Teofila Glücksberga. Księgarza i Typografa Wileńskiego Naukowego Okręgu. 1854.
6. „Reszty rękopisu Jana Chryzostoma na Gosławcach Paska, deputata z Powiatu Lelowskiego na koło rycerskie za króla Michała Korybuta, a pierwszej towarzysza pancernego (1656-1688)”, z egzemplarza w Cesar. Publ. bibliot. w Petersburgu znajdującego się. Spisane i wydane w r. 1843 przez Stanisława Augusta Lachowicza, (na nowo przejrzone z 6 rycinami wydanie).

- Wilno. Nakładem Księgarni J. Hussa-rowskiego. Drukiem A. Syrkinia 1861.
7. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III wydane w Poznaniu w roku 1840 przez Edwarda Raczyńskiego”, przedstawione w rycinach przez Jana Lewickiego (15 września 1850) (miedzioryty – 18 tablic), Paris impr. de L. Martinem, 1850.
 8. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska, odnoszące się od lat 1656 do 1688”. Wydanie Kazimierza Józefa Turowskiego. Sanok. Nakład i Druk Karola Pollaka, 1856.
 9. „Pamiętniki Jana Chryzostoma na Gosławcach Paska, deputata z powiatu lelowskiego na koło rycerskie, a pierwszej towarzysza pancernego, z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Jana Sobieskiego”. Lwów. Drukiem Kornela Pillera, 1857 (edycja Hipolita Stupnickiego dokonana w 1858 r., ukazała się w Bibliotece Lwowskiej, Serja I, z. VII).

10. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III”. W Bibliotece zaściankowej w Petersburgu. Nakładem i drukiem Bolesława Maurycego Wolffa, 1860.
11. „Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III” (1656-1688). Przejrzał i wstępem i spisem rzeczy opatrzył dr Zygmunt Węclewski. Biblioteka Polska, tom jedenasty. Lwów. Nakładem księgarni Gubrynowicza i Schmidta, 1877.
12. „Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III” (1656-1688). Przejrzał i wstępem i spisem rzeczy opatrzył dr Zygmunt Węclewski. Lwów. Nakładem księgarni Gubrynowicza i Schmidta, 1879.
13. Pamiętniki Paska. Biblioteka Mrówki, Tom 123-127. „(Pamiętniki) Jana Chryzostoma na Gosławcach Paska, z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III” (1656-1688), deputata z powiatu lelowskiego na koło rycerskie za króla Michała Korybuta, a pierwszej towarzysza pan-

„To cudowna, że kiedy mi zbudowano chłodnik przed namiotem z brzoźowego chrustu, zaraz w tymże dniu począł sobie robić gniazdo trznadel u samych drzwi mego namiotu, a w płocie owego chłodnika jawnie na gniazdo nosił między gestwą ludzi, zbudowawszy je, zasiadł na swoich jajkach i wylagł młode...”

J.Ch. Pasek „Pamiętnik”

Ilustracja z: Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska [...] / Jan Chryzostom Pasek ; przejr. i wstępem i spisem rzeczy opatrzył Zygmunt Węclewski. - Poznań : Wielkopolska Księgarnia Nakładowa K. Rzepeckiego, 1926. - s. 145. - Ze zbiorów WiMBP.

Jan Chryzostom Pasek o modzie:

„co ja już pamiętam odmiennej coraz mody w sukniach, w czapkach, w botach, szablach, [...] o Boże święty, nie spisałby tego na dziesięciu skórach wołowych”. Nawet nie minie rok i ubranie staje się niemożliwe: „nie tak zażywają: to psuj, to przerabiaj albo na tandetę daj, a insze sprawuj. [...] Między ludzi wyjechawszy, to zaraz jak wróble na sowę: dziw, dziw; zaraz palcem pokazują, zaraz mówią, że ten strój pamięta potop.”

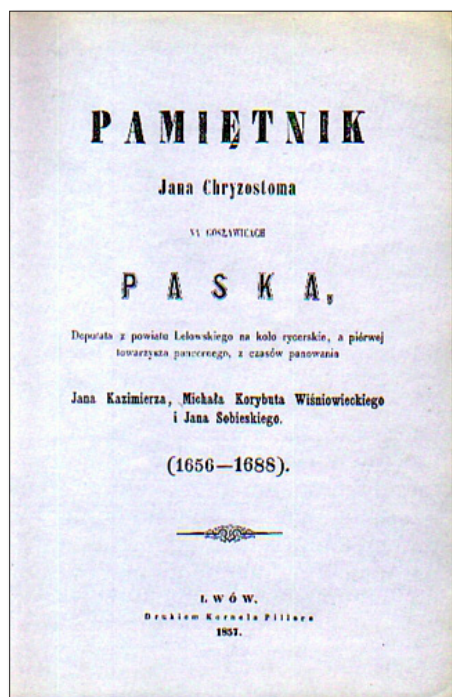
<http://www.edukator.pl/porta-educacyjny/ubior/4531.html>

cernego (1656-1688)”, z egzemplarza w Cesar. Publ. bibliot. w Petersburgu znajdującego się. Spisane i wydane w r. 1843 przez Stanisława Augusta Lachowicza. Lwów. Księgarnia Polska A. D. Bartoszewica i M. Biernackiego, 1881.

14. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. W skróceniu podał Wiktor Czer- niak. Wydawnictwo Macierzy Polskiej, 55. Lwów. Nakład Macierzy, druk W. L. Anczyca i Sp. w Krakowie, 1892.

15. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Pa- ska”. Nowe wydanie krytyczne według rękopisu znajdującego się w Bibliotece Cesarskiej w Petersburgu. Przygotował i wstępem opatrzył Dr. Bronisław Gu- brynowicz. Lwów, Nakładem Księgarni Gubrynowicza i Schmidta, 1898.

16. Wyprawa duńska przeciw Szwed- dom w Roku Pańskim 1658 i 1659-ym. Z Pamiętników Jana Chryzostoma na Gosławicach Paska, Towarzysza Pan- cernego Dywizji Wojewody Czarne- ckiego. Dla młodzieży podał i objaśnił M. B. Z rysunkami. Warszawa. Skład główny w księgarni G. Centnerszvera. 1899.

17. „Przygody Jana Chryzostoma Paska” według jego pamiętników opowiedział dla młodzieży Jerzy La- skarys, z 8 chromolitografią A. Zale- skiego. Wydanie pierwsze. Warsza- wa 1882.

18. „Przygody Jana Chryzostoma Pa- ska” według jego pamiętników opo- wiedział dla młodzieży Jerzy Laska- rys. Wydanie nowe z 8 rysunkami. Nakład Gebethnera i Wolffa. War- szawa – Lublin – Łódź – Kraków. 1898.

19. „Jana Chryzostoma Paska Pamięt- niki dla młodzieży”. 10. Biblioteka dla młodzieży. Skrócił i objaśnił Romuald A. Bobin. Wydanie pierwsze we Lwo- wie? 1895.

20. „Jana Chryzostoma Paska Pamięt- niki dla młodzieży”. 10. Biblioteka dla młodzieży. Skrócił i objaśnił Romuald A. Bobin. Wydanie drugie we Lwowie. Nakładem Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych. 1900.

21. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska”. Do użytku szkolnego zastoso- wał, wstępem i objaśnieniami opatrzył dr Kazimierz Kobzdej-Kolbuszewski. Wydanie pierwsze. Lwów. Nakładem księgarni Gubrynowicza i Syna, 1914.

22. „Pamiętnik Imci Jana Chryzosto- ma Paska z Gosławic. 1656-1688”. Wstęp dr Zygmunt Węglewski, Wiel- kopolska Księgarnia Karola Rzepe- ckiego, Poznań 1915.

Okres 1918-1945

23. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Pa- ska”. Do użytku szkolnego zastosował, wstępem i objaśnieniami opatrzył dr Kazimierz Kobzdej-Kolbuszewski. Wy- danie drugie. Lwów. Nakładem księ-

Jan Piotr Norblin „Szlachcic”

garni Gubrynowicza i Syna, 1921.

24. „Pamiętnik Jana Chryzostoma z Gosławic Paska. Opracował Jan Czu- bek. Wydanie krytyczne. Lwów-War- szawa-Kraków. Wydawnictwo Zakła- du Narodowego Imienia Ossolińskich, 1923.

25. „Pamiętnik Jana Chryzostoma z Gosławic Paska. Opracował Jan Czu- bek. Wydanie krytyczne, zupełne. Lwów-Warszawa-Kraków. Wydaw- nictwo Zakładu Narodowego Imienia Ossolińskich, 1924.

26. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętni- ki”. Wstępem i objaśnieniami zaopa- trzył prof. dr Aleksander Brückner, Biblioteka Narodowa, nr 62, Serja I. Kraków. Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, 1924.

27. „Pamiętnik Imci Jana Chryzosto- ma Paska z Gosławic. 1656-1688”. Wstęp dr Zygmunt Węglewski, Wiel- kopolska Księgarnia Karola Rzepe- ckiego, Poznań 1926.

28. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętni- ki”. Wstępem i objaśnieniami zaopa- trzył prof. dr Aleksander Brückner. Wydanie drugie, na podstawie ręko- pisu zmienione i poprawione. Biblio- teka Narodowa, nr 62, Serja I. Kra-

Niememu przedtem wiekowi siedemnastemu on pierwszy jakby język rozwiązał. Literatura siedemnastego wieku nie zostawiła żadnej powieści realistycznej; jesz- cze i za granicą nie przyszedł na nią czas [...] tę powieść zastąpił nam pamiętnik Paska [...]

Aleksander Brückner o Janie Chryzostomie Pasku

<http://pamietniki-paska.klp.pl/>

ków. Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, 1928.

29. Jan Chryzostom Pasek z Gosławic „Pamiętniki” Z rękopisu wydał Jan Czubek, wydanie zupełne. Polska Akademia Umiejętności. Biblioteka Pisarzy Polskich Nr 81. Kraków 1929. Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności.

30. Jan Chryzostom z Gosławic Pasek „Pamiętniki” (wybór). Z 11-oma rycinami. Opracował Adam Kaznowski. Część I. Tekst. Część II. Objaśnienia i przypisy. Wielka biblioteka, nr 136. Warszawa, Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska”, 1929.

31. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Opracował Jan Czubek. Szkolna Biblioteka na Wschodzie pod redakcją dra Ł. Kurdybachy, Jerozolima 1944. (Przedruk z wydania Zakładu Narodowego im. Ossolińskich z 1923 r.).

32. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Biblioteka Powszechna, Nr 753...10. Nakładem i drukiem księgarni Wilhelma Zukerkandla w Złoczewie. 1930?.

Okres 1945 – 2010

33. Jan Pasek „Pamiętniki”. Wstępem i objaśnieniami opatrzył Władysław Czapliński. Wydanie trzecie. Biblioteka Narodowa nr 62, Seria I. Wrocław. Wydawnictwo Zakładu Narodowego Imienia Ossolińskich, 1952.

34. Jan Pasek „Pamiętniki”. Opracował i wstępem opatrzył Roman Pollak. Ilustrował Adam Marczyński. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1955.

35. Jan Pasek „Pamiętniki”. Opracował i wstępem opatrzył Roman Pollak. Ilustrował Adam Marczyński. Wydanie drugie. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1963.

36. Jan Pasek „Pamiętniki”. Wstępem i objaśnieniami opatrzył Władysław Czapliński. Wydanie czwarte zmienione i uzupełnione. Biblioteka Narodowa nr 62, Seria I. Wrocław – Warszawa – Kraków. Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich – Wydawnictwo, 1968.

37. Jan Pasek „Pamiętniki”. Wstępem i objaśnieniami opatrzył Władysław Czapliński. Wydanie piąte zmienione i uzupełnione. Biblioteka Narodowa nr 62, Seria I. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk. Za-

kład Narodowy Imienia Ossolińskich – Wydawnictwo, 1979.

38. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Opracował Roman Pollak. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1970

39. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Opracował Roman Pollak. Wydanie jedenaste. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1984.

40. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Opracował Roman Pollak. Wydanie dwunaste. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1987.

41. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Opracował Roman Pollak. Wydanie trzynaste. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1989.

42. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Tom I i Tom II. Wstęp i objaśnienia Władysław Czapliński. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 2003.

43. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Przedmowa Janusz Tazbir, Wstęp i objaśnienia Władysław Czapliński. Wydawnictwo ISKRY, Warszawa 2009.

44. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Tom I i Tom II. Redakcja naukowa Prof. dr hab. Stanisław Sierpowski, Wstęp dr Igor Kraszewski, Przypisy Władysław Czapliński. Oficyna Wydawnicza FOKA Sp. z o. o. 2010.

Okres od 1945 – lektura szkolna

1. „Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska”. Słowo wstępne napisał i wyboru dokonał Mieczysław Smolarek. Wydawnictwo „Kolumna” Łódź, 1947.

2. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Biblioteka Pisarzy Polskich i Obcych, 41. Spółdzielnia Wydawnicza „Książka”, 1948.

3. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki” (Wybór). Opracował, wstępem i przypisami opatrzył Feliks Przyłubski. Książka i Wiedza. Warszawa 1952.

4. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki” (Wybór). Opracował Juliusz Kijas. Nasza Biblioteka. Wrocław, Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1952.

5. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Wybór. Wstęp, wybór i komentarz Marian Kaczmarek, Nasza Biblioteka. i aneks opracowała Jadwiga Rytlówna. Państwowy Instytut Wydawniczy.

Warszawa 1960.

6. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. (Wybór). Opracował Juliusz Kijas. Nasza Biblioteka. Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź, 1990.

7. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Opracował Wiesław Solecki. Przewodnik po lekturach, 32 pod redakcją Piotra Kuncewicza. Dom Wydawniczy „JOTA”, Warszawa 1991.

8. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Lektury szkolne. Agencja Wydawnicza MOREX, Warszawa 1995.

9. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Wybór dla szkół. Wydawnictwo „KAMA”, Warszawa 1996.

10. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Wybór. Wydawnictwo Zielona Sowa. Kraków 2000.

11. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. (Wybór). Lektury szkolne. Oficyna Wydawnicza „Promocja”, Wrocław 2001.

12. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. (Wybór). Lektura z opracowaniem. Opracował Tomasz Marcios. Wydawnictwo Zielona Sowa. Kraków 2004.

13. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Wydanie z opracowaniem. Opracowała Anna Popławska. Wydawnictwo GREG. Kraków 2005.

14. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. (Wybór). Wydawca Polskapresse Sp. z o.o. Warszawa 2006.

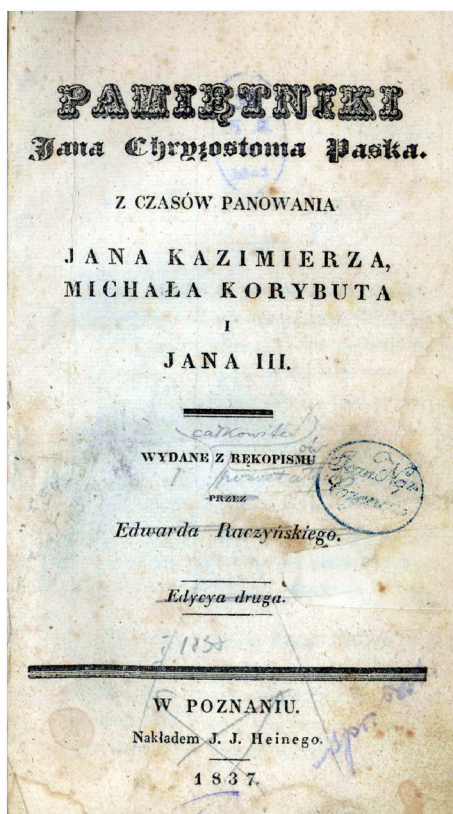
15. Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”. Wydanie z opracowaniem. Opracowała Anna Popławska. Wydawnictwo GREG. Kraków 2009.

ZESTAWIENIE EDYCJI „PAMIETNIKÓW” JANA CHRYZOSTOMA PASKA
układ i opisy przygotowane przez **prof. Eugeniusza Walczuka**
(edycje w językach obcych)

1. Denkwürdigkeiten des Johann Chrysostomus Passek. Aus den Regierungsjahren der Könige Johann Kasimir, Michael Korybut und Johann IV, von Polen vom Jahre 1656 bis 1688. Przekład na język niemiecki dr Gustaw Adolf Stenzel. Wydany przez Edwarda hrabiego Raczyńskiego. Breslau, Verlag von Jozef Max und Komp. 1838. (Reprint: Elibron Classics, 2006).
2. Polakkerne i Danmark 1659. Efter Jan Paseks Erindringer. Przekład Stanisława Roszneckiego. Kjøbenhavn, Gylendalske Boghandels Forlag, 1896.
3. Les Mémoires de Jean-Chrysostome Pasek. Gentilhomme Plonais (1656-1688). Przekład Paul Cazin. Collection de Littérature Polonaise. Paris. Société d'Édition „Les Belles-Lettres”, 1922.
4. Les Mémoires de Jean-Chrysostome Pasek. Gentilhomme Plonais (1656-1688). Przekłóżył i skometował Paul Cazin. Collection de Littérature Polonaise. Paris. Société d'Édition „Les Belles-Lettres”, 1927 (wydanie drugie z dedykacją tłumacza).
5. Die goldene Freiheit der Polen. Aus den Denkwürdigkeiten Sr. Wohlgebornen des Herren Jan Chryzostom Pasek (17. Jahrhundert). Przekład Günther Wytrzens. Slavische Geschichtssreiber. Verlag Styria. Graz Wien Köln, 1967 (w twardej okładce).
6. Die goldene Freiheit der Polen. Aus den Denkwürdigkeiten Sr. Wohlgebornen des Herren Jan Chryzostom Pasek (17. Jahrhundert). Przekład Günther Wytrzens. Slavische Geschichtssreiber. Verlag Styria. Graz Wien Köln, 1967 (w miękkiej okładce).
7. Memoire of the Polish Baroque. The Writings of Jan Chryzostom Pasek, a Squire of the Commonwealth of Poland and Lithuania. Redakcja, przekład z wprowadzeniem i przypisami Catherine S. Leach. University of California Press. Berkely – Los Angeles – London, 1976 (w twardej okładce).
8. Memoire of the Polish Baroque. The

- Writings of Jan Chryzostom Pasek, a Squire of the Commonwealth of Poland and Lithuania. Redakcja, przekład z wprowadzeniem i przypisami Catherine S. Leach. University of California Press. Berkely – Los Angeles – London, 1976 (w miękkiej okładce).
9. The Memoirs of Jan Chryzostom Pasek. Przekład z wprowadzeniem i komentarzem Marii A. J. Święcickiej. Nagroda The Kościuszko Foundation Dissertation Award 1973. The Kościuszko Foundation, New York. Polish State Publisher, 1978.
10. Jan Chryzostom Pasek. Paměti. Przekład Jaroslav Simonides. Odeon 1965.
11. Jan Chryzostom Pasek. Emlékirtok (Pamiętniki). Przekład Erzsébet Szenyán. Kiadja a Széphalom Könyvműhely. Budapest 1998 (nakład 60 egzemplarzy).
12. Jan Chryzostom Pasek. Mémoires. Przekład i wprowadzenia Paul Cuzin. Les Éditions Noir sur Blanc, Montricher (Szwajcaria), 2000.
13. Jan Chryzostom Pasek. Emlékirtok (Pamiętniki). Przekład Erzsébet Szenyán. Attraktor. Máriabesnyó - Gödöllo, 2005.

Drugie wydanie „Pamiętników”
Jana Chryzostoma Paska.
Ze zbiorów WiMBP.

Roku pańskiego [lipiec] 1661 niepłatne wojska hetmańskie rozgoryczone na dwór poczęły zbierać się do związku. Wojsko koronne pod dowództwem Czarnieckiego nie chciało się łączyć, ale namówione, poszedłszy z pod Kobylnia stanęło wraz z inszymi chorągwie. Zwołano tedy radę starszyzny. Ta uradziła, że z hetmańskich marszałek a z koronnych substytut obrany będzie. Stanął tedy marszałek Świdurski, człowiek prosty i szczerzy, to w nim wojsko upatrywało, substytutem zaś [Paweł] Borzęcki, porucznik chorągwie pancernej Franciszka Myszkowskiego, margrabie pińczowskiego, człowiek uczony, fantazyi górnej. Konsyliarzów połowa z hetmańskiego, połowa z koronnego.

Nazajutrz na radzie kázano porucznikom deklarować na wierność starszyźnie. Najpierwsza tedy deklaracja była tej chorągwie, gdzie porucznikował substytut [Paweł] Borzęcki. Potem były insze chorągwie, ale nie wszystkie, w tym i moja. Później naznaczono siedzibę marszałkowi z substytutem na zamku Kieleckiem.

Stanąwszy w Kielcach na pierwszej radzie tę materiją wniesiono, żeby przysięgali ci, co jeszcze jurnamentu nie odprawili na wierność starszyźnie, nie wyjawienie sekretów i żeby nie odstępować związku aż do generalnej amnestyi. Ja zaś, będąc między młotem a kowadłem mając równo z inszymi zasługi i bywszy godzien współ z nimi zapłaty domagać, chciałem być w związku, bo mi tam jakiś urząd pisarza, już naznaczyli, ale przysięgą w żaden sposób nie chciałem się wiązać. Kilka razy wymigiwałem się jakom mógł, aż dopiero za czwartym zebraniem rady, kiedy już porucznicy podawali rejestra jurnamentu odprawionego swoich kompanij, nacisną się na mnie poważnie, żebym nie odwołując, przysięgł. Biorę tedy głos i już mówę poczynam, aż mi substytut [Paweł] Borzęcki przerywa, deklarując to wojsku, że to już na siebie bierze, jako mię ma nakłonić mówą, że to uczynię i przysięgnę na rotę. Gdy radę zakończono [Paweł] Borzęcki napierając na mnie wszelkimi sposobami przedkładał pożytek stąd całej dywizji, kiedy w rękach koronnych pióro będzie, oraz całej Rzeczypospolitej, kiedy my, cośmy poszli do związku raczej z przymusu niż zaproszenia będziemy mieli prym w radach wystawiając korzyść i poprawę losu z tego urzędu, mówiąc że i ten urząd może więcej uczynić intrtaty, niżeli całej jednej chorągwi, przedkładając i

to, że kiedy i nas więcej będzie wchodziło do kierownictwa w radach, którzy dobrze życzymy ojczyźnie i chcemy iść w bój przy tym marnym chlebie, to też prędzej intencją naszą przywieziemy do skutku, a jeżeli okażemy że pod naszą dyrekcją pójdzie wojsko na bój imię nasze chwałą okryjemy. Aleć mnie te obietnice żadnego nie czyniły gustu. Rozgniewał się tedy [Paweł] Borzęcki i z takimi wypadł słowy: „Nie chcesz na moją życziwą uczynić intencją: obaczysz, żeć jutro więcej siła wyperswadują na radzie. A ja też tam natenczas nie będę, ponieważ tak moje przyjaźń lekceważysz.” Nazajutrz substytut na radę nie przyszedł i jam się też tam nie kwapił, ale że po mie przysłano musiałem. Zaczęła się tedy materya o jurnamentach, żeby koniecznie wykonane były, kto ich jeszcze dotąd nie uczynił. Przysięgało wprzód kilka różnych kompanij: a wtem idzie substytut. Lubo się był chorobą złożył, żał mu było przecie mnie, że bym w jakie złe nie wpadł terminy, bo mię bardzo kochał. A jużci mnie każą przysięgać. Tknęło mię prawdę wyjawić. Mówię tak: „Panowie funkcję pisarza na mnie włożyć chcecie, w tym ja gotów dogodzić woli W. M. M. Panów i służyć według sił swoich pod warunkiem żebym nie przysięgał, bo mię ani ten ani żaden urząd i największa jego intrata do tego nie przywiezie, abym przysięgę daną towarzyszom swoim, Królowi i Polsce zламаł. Jeżeli zaś bez przysięgi nie mogę być godzien zaufania Waszmościów, to już do rad wchodzić nie chcę, o sekretach wiedzieć nie pragnę, ale związku nie odstąpię bo tego i bez poprzysiężenia może zażyć, kto go dobrze zasłużył.”

Potem wielki hałas za i przeciw. Stańto na tym że decyzję jutro rada podejmie.

Tego dnia poszedłem żegnać marszałka. Spytał dokąd jadę. Ja mu odpowiem że do swojej chorągwie aby tu ją przyprowadzić. Substytut [Paweł] Borzęcki, lubo mój wielki przyjaciel już się ze mną od żalu i gniewu żegnać i wiedzieć nie chciał. Luźnych tylko pobrawszy i więcej nic nie powiadając, do domu pojechałem od związku odstępując.

Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”

<http://www.redbor.pl/genealogia/pamietniki/pasek.htm>

JAN CHRZYSTOM PASEK I JEGO „PAMIĘTNIKI”

– wystawa w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej
im. Marszałka J. Piłsudskiego;

z kolekcji prof. Eugeniusza Walczuka i WiMBP; 5- 25 października 2011 r.

Wystawa prezentuje kolejne edycje wydań Pamiętników Jana Chryzostoma Paska, poczynawszy od drugiego poznańskiego wydania Edwarda Raczyńskiego z 1837, przez efektowne i unikatowe wydania XIX wieku, aż powydania z roku 2010. Kolekcja książek prof. Eugeniusza Walczuka obejmuje ponad 70 wydań i jest wyrazem niezwyklej pasji kolekcjonerskiej profesora. Wśród edycji zagranicznych są wydania czeskie, węgierskie, duńskie, angielskie, niemieckie, francuskie. Wystawę urozmaicają dawne XIX - wieczne ilustracje wykonane przez Jana Lewickiego - słynnego rytownika miedziorytów oraz ilustratora Antoniego Zaleskiego a także pocztówki z początku XX w. Do rzadkości należą również prezentowane na wystawie unikalne monety z wizerunkiem J. Ch. Paska o nominale „1 Mosin” wydane przez mosińską mennicę w 2004 r. Moneta została wykonana według projektu prof. Jacka Strzeleckiego. Monety produkowane w mosińskiej mennicy mają wartość kolekcjonerską i są znane wśród numizmatyków. Przedstawiono również miejsca w których przebywał J. Ch. Pasek, tematykę związaną z przedstawieniami teatralnymi „Pamiętników”. Do szczególnie interesujących eksponatów należy rękopis adaptacji „Pamiętników” J. Ch. Paska dla potrzeb teatru autorstwa Michała Wałowskiego, pochodzący prawdopodobnie z 1918 roku pt. „Towarzysz pancerny. Komedia w 3 aktach z XVII wieku...”. Interesującym elementem wystawy jest strój szlachecki z XVII w. udostępniony Bibliotece, na czas trwania ekspozycji przez Teatr Wielki w Łodzi. Wystawę zrealizowali pracownicy Działu Informacji Naukowej WiMBP w oparciu o materiały ilustracyjne i kilkadziesiąt wydań „Pamiętników J. Ch. Paska z kolekcji prof. Eugeniusza Walczuka. Na wystawie wykorzystano również egzemplarze pochodzące ze zbiorów Biblioteki im. Piłsudskiego. Biblioteka ma w swoich zbiorach sześć wydań „Pamiętników” z lat 1837-1917, pięć wydań z lat 1921-1929 oraz kilkanaście wydań z lat 1947 - 2003.

Ewa Nowak-Wawrzyniak

„PAMIĘTNIKI” JANA CHRZYSTOMA PASKA W BIBLIOTEKACH CYFROWYCH

(W WYBORZE)

Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona (Biblioteka Narodowa): rękopis (odpis, I poł. XVIII w.); wydanie z r. 1836 (Poznań); Przygody Jana Chryzostoma Paska : według jego Pamiętników opowiedział dla młodzieży Jerzy Laskarys (Warszawa, 1882); wydanie z r. 1929 (Kraków)

[dostęp <http://www.polona.pl/dlibra>]

Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa (Poznań): wydanie z r. 1836 (Poznań), wydanie z r. 1840 (Poznań), 12 rycin z „Pamiętników” Jana Chryzostoma Paska (Lwów, S. W. Niemojowski) [dostęp <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra>]

Śląska Biblioteka Cyfrowa (Katowice): wydanie z r. 1877 (Lwów) [dostęp <http://www.sbc.org.pl/dlibra>]

Podlaska Biblioteka Cyfrowa (Białystok): wydanie z r. 1861 (Wilno)

[dostęp <http://pbc.biaman.pl/dlibra/>]

Polska Biblioteka Internetowa: („Pamiętniki”, brak roku wydania) ; Przygody Jana Chryzostoma Paska : według jego Pamiętników opowiedział dla młodzieży Jerzy Laskarys (Warszawa, 1882)

[dostęp <http://www.pbi.edu.pl/index.html>]

Ewa Nowak-Wawrzyniak

WiMBP zaprasza

18 października 2011 o godz. 13.00

na spotkanie

z Andrzejem Zalewskim

Polski emigrant w Bibliotece Królewskiej w Kopenhadze

Andrzej Zalewski - ur. 1947 w Warszawie, poeta, autor tekstów piosenek, w latach 1966-1970 studiował na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, od 1970 r. na emigracji w Danii, absolwent filozofii na Wydziale Humanistycznym Polskiego Uniwersytetu w Londynie (1977), w latach 1972-2008 pracownik merytoryczny w Bibliotece Królewskiej w Kopenhadze.

Podczas spotkania, z krótkim recitalem wystąpi **Henryka Trzonek**, wybitna skrzypaczka, siostra przyrodnia Andrzeja Zalewskiego.

25 października 2011 o godz. 17.00

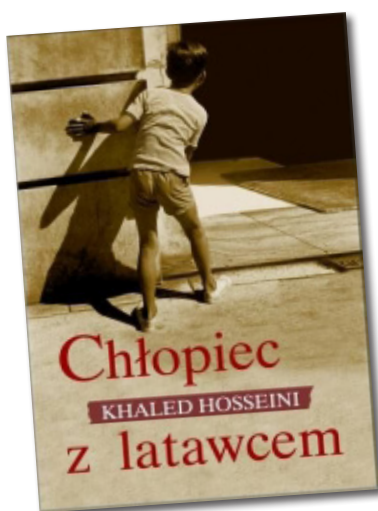
na spotkanie

Dyskusyjnego Klubu Książki

przy WiMBP im. Marszałka J. Piłsudskiego

Spotkanie odbędzie się w Cafe Fraszka, I p.

Zapraszamy do dyskusji
o książce **Khaleda Hosseiniego**
„Chłopiec z latawcem”.

3 listopada 2011 o godz. 17.00

na spotkanie

z Aleksandrą Ziółkowską-Boehm

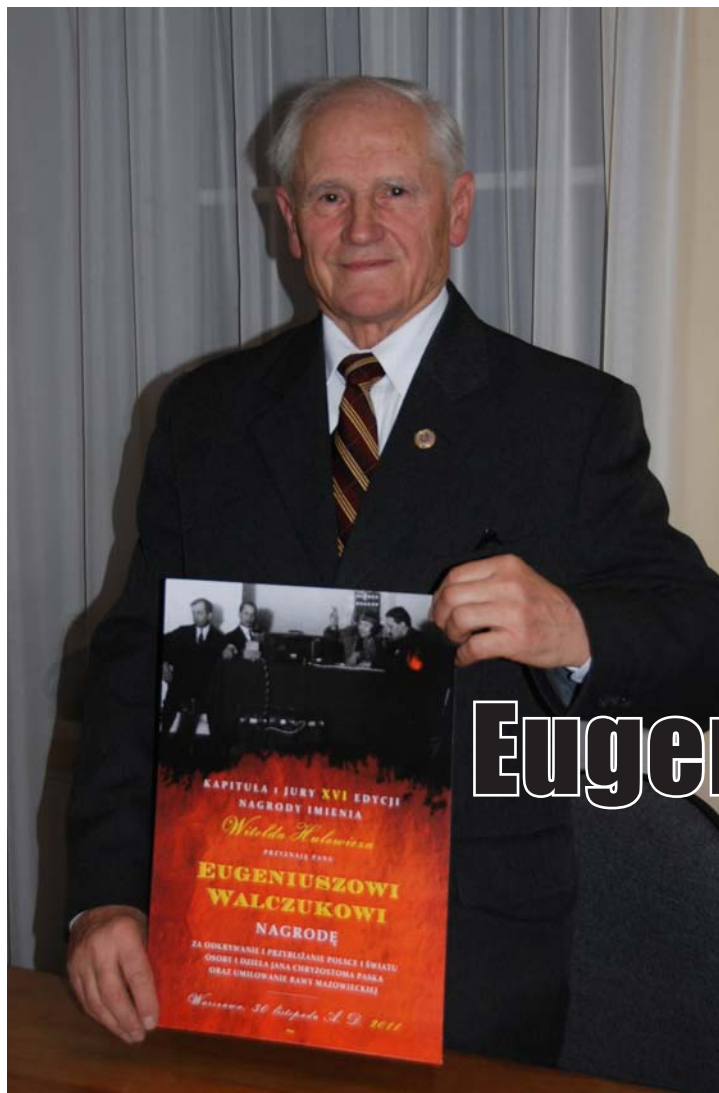
O życiu i twórczości pisarza, reportażysty Melchiora Wańkowicza (1892-1974)

Aleksandra Ziółkowska-Boehm

- ur. w Łodzi, pisarka, eseistka, w latach 1972-74 asystentka Melchiora Wańkowicza, który zapisał Jej w testamencie swoje archiwum. Autorka książek o Melchiorze Wańkowiczu, redaktorka nowych wydań dzieł pisarza. Od 1990 r. mieszka w Stanach Zjednoczonych. W Bibliotece im. Piłsudskiego była dotychczas dwukrotnie, w związku z promocją swoich książek: *Otwarta rana Ameryki* (5 czerwca 2008), *Dwór w Kraśnicy i Hubalowy Demon* (15 X 2009).

Wybór materiałów : Julita Lendzian-Twardowska, Eugeniusz Walczuk, Ewa Nowak-Wawrzyniak
Skład: Julita Lendzian-Twardowska
Nakład: 100 egz.
Numery BIBiKa dostępne są na stronie www.wimbp.lodz.pl w dziale *Wydawnictwa własne*
Bezpośredni link do archiwum BIBiK-ów bibik.wimbp.lodz.pl

Łódzianin Eugeniusz Walczuk otrzymał Nagrodę im. Witolda Hulewicza. Przyznawana jest ona ludziom zasłużonym dla kultury. W tym roku spośród 126 kandydatów kapituła i jury wyłoniły 9 laureatów, w tym właśnie profesora Walczuka [...]

Małgorzata Mijas, Łódzianin uhonorowany nagrodą im. Hulewicza [W:] Dziennik Łódzki [2011-12-24]
http://www.dzienniklodzki.pl/artukul/486908,łódzianin-uhonorowany-nagroda-im-hulewicza,id,t.html?cookie=1#czytaj_dalej

Profesor Eugeniusz Walczuk - LAUREAT NAGRODY IM. HULEWICZA

Igor Rakowski-Kłós ŁÓDZIANIN Z NAGRODĄ IM. HULEWICZA

Eugeniusz Walczuk, profesor Politechniki Łódzkiej i wynalazca, został jednym z laureatów 16. edycji Nagrody im. Witolda Hulewicza. To pierwszy łódzianin w historii nagrody. [...] Gazeta Wyborcza [22.12.2011]

- Nie ukrywam, że ta nagroda jest dla mnie ogromnym wyróżnieniem. Wręcz **dodaje skrzydeł**, aby podejmować kolejne inicjatywy. [...] Mam nadzieję, że ta nagroda pomoże w prowadzeniu mojej dalszej działalności społecznej – zdradza profesor Walczuk. – Jedną z wyróżnionych pań jest Kazimiera Zapałowa, która tworzy muzeum Żeromskiego. Moim marzeniem jest, aby kiedyś w Rawie udało się utworzyć podobne **muzeum Paska**. Na to jednak potrzebne są fundusze. Liczę na to, że dzięki tej nagrodzie łatwiej będzie przekonać ludzi, że naprawdę warto coś takiego w naszym mieście zrobić.

Anna Kraćkowska, *Prawdziwy człowiek renesansu* [W:] Głos Rawy Mazowieckiej i okolicy, Nr 50 (643) [15 grudnia 2011]

- Nagrodę otrzymałem **za odkrywanie i rozślawianie w Polsce i świecie postaci Jana Chryzostoma Paska i umiłowanie Rawy Mazowieckiej** – mówi prof. Eugeniusz Walczuk. – Wśród laureatów byłem jedyną osobą o wykształceniu technicznym, wszyscy pozostali są wybitnymi humanistami o wielkiej wiedzy i erudycji, co mnie trochę tremowało – dodaje profesor.

Roman Bednarek, *Nagroda za Paska i miłość do Rawy* [W:] its.Wiadomości Rawskie [9 grudnia 2011]

LAUDACJA

Wielce Szanowny Lauracie! Szanowni Państwo!

Przypadł mi w udziale zaszczyt wygłoszenia Laudacji i zaprezentowania osobowości niezwykle człowieka – wybitnego naukowca nauk technicznych – zarazem pasjonata o duszy humanistycznej, o wielorakich w tym kierunku zainteresowaniach.

Pan Profesor Eugeniusz Walczuk urodził się w Pińsku na Polesiu. Losy wojenne rzuciły go na tułaczkę jak większość Polaków w czasie drugiej wojny światowej i wraz z matką i bratem znalazł schronienie w Rawie Mazowieckiej.

Studia ukończył na Politechnice Łódzkiej w 1957 roku. Bezpośrednio po studiach został zatrudniony w tejże Politechnice Łódzkiej, przechodząc wszystkie szczeble kariery naukowej osiągając ostatecznie tytuł profesora zwyczajnego.

Odbył liczne staże naukowe i zagraniczne między innymi w Szwajcarii, Niemczech, Jugosławii jak i krajowe.

Profesor dr hab. Eugeniusz Walczuk jest autorem ponad 160 publikacji. Był wykonawcą 22 projektów badawczych – jego uprawianą tematyką naukową jest konstrukcja i badania łączników elektrycznych i ich elementów.

Za wkład do teorii i technologii styków elektrycznych otrzymał prestiżową amerykańską nagrodę. Współpracował z przemysłem elektrotechnicznym.

Działalność dydaktyczna Profesora dotyczyła kierunku „Elektrotechnika” na Politechnice Łódzkiej. Wypromował kilku doktorantów i był recenzentem w wielu przewodach doktorskich i habilitacyjnych.

Między innymi Profesor Eugeniusz Walczuk jest członkiem kilku międzynarodowych stowarzyszeń i zespołów doradczych w branży elektrotechnicznej.

Posiada wiele odznaczeń, orderów i odznak honorowych i branżowych polskich i zagranicznych.

Od 2003 roku prowadzi działalność na rzecz społeczności lokalnej miasta Rawa Mazowiecka. Był organizatorem i inicjatorem sesji popularyzacyjnej na temat historii oświaty i szkolnictwa na ziemi rawskiej i redaktorem książki monograficznej „Siedem wieków szkolnictwa w Rawie Mazowieckiej”.

Organizował wiele wystaw okolicznościowych a w szczególności wystawę „Pamiętników” Jana Chryzostoma Paska w Muzeum Ziemi Rawskiej oraz w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Łodzi.

Tu należy dodać, że Profesor jest posiadaczem zbioru składającego się z 70-ciu wydań Pamiętników Jana Chryzostoma Paska, co jest dowodem niezwyklej pasji kolekcjonerskiej Profesora.

Za swą działalność społeczną został uhonorowany tytułem „Dobry Człowiek” przyznaną przez Starostę Powiatu Rawskiego w 2007 roku oraz „Honorowy Obywatel Miasta Rawa Mazowiecka” w 2008 roku przyznaną przez Radę Miasta.

Jest to zaledwie zarys twórczej działalności jednego bardzo skromnego człowieka o tak szerokich i wszechstronnych zainteresowaniach i pasjach zawodowych i społecznych – i jak różnych: technicznych i humanistycznych. Rzec można bez przesady: „zaiste oto człowiek renesansu”.

Zbigniew Majewski

**Poeta, członek Związku Literatów Polskich,
członek Jury Nagrody im. Witolda Hulewicza**

Warszawa, 30 listopada 2011

Witold Hulewicz (1895-1941)

- był postacią o wielorakich zainteresowaniach artystycznych i zdolnościach organizatorskich, poetą, tłumaczem, twórcą radiowego teatru wyobraźni i pierwszego polskiego słuchowiska. Wybitny animator życia kulturalnego, wielki patriota. Przez lata związany z Wilnem, gdzie założył Związek Literatów i zainicjował słynne środy literackie w celi Konrada. We wrześniu 1939 roku przemawiał do żołnierzy Wehrmachtu w ich rodzinnym języku przez radio, założył pierwsze konspiracyjne pismo „Polska Żyje”, był u boku prezydenta Starzyńskiego. Miejsce kaźni Patrona Nagrody są Palmiry - Witold Hulewicz, tłumacz i przyjaciel Rilkego, autor pełnej uwielbienia biografii Beethovena, został tam rozstrzelany przez Niemców 12 czerwca 1941 r.

Nagroda im. Witolda Hulewicza

Nagroda im. Witolda Hulewicza została ustanowiona przez Zarząd Oddziału Warszawskiego Związku Literatów Polskich oraz Oficynę Literatów i Dziennikarzy „Pod Wiatr” w 1995 roku - w stulecie urodzin patrona. Inicjatorem tej nagrody jest redaktor Romuald Karaś, który jest również realizatorem wszystkich dotychczasowych edycji. Jego córka, Agnieszka Karaś, jest autorką biografii Witolda Hulewicza wydanej w języku polskim i niemieckim. Nagroda od szesnastu lat przyznawana jest każdego roku podczas Warszawskiej Jesieni Poezji przez Kapitułę, w skład której wchodzi przedstawiciele Związku Literatów Polskich, Polskiego Radia SA, Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie” Oficyna Literatów i Dziennikarzy „Pod Wiatr”. Po raz pierwszy uhonorowała nagrodą Barbarę Wachowicz w 1998 roku. W kolejnych latach laureatami byli min: Danuta Żelechowska i Jan Zagórzda (2000), Janusz Kukuła (2001), Jerzy Tuszewski (2002), Tadeusz Fredro-Boniecki (2003), Janina Jankowska (2004) i wielu innych.

Uroczyste wręczenie nagrody odbyło się **w auli Domu Literatury w Warszawie w dniu 30 listopada 2011 r.** w obecności licznie przybyłych gości.

PROTOKÓŁ Z OBRAD JURY

XVI edycji Nagrody im. Witolda Hulewicza

Warszawa, 21 października AD 2011

PROTOKÓŁ

Jury XVI edycji Nagrody imienia Witolda Hulewicza w składzie:

Aleksander Barszczewski, poeta, tłumacz, białorutenista, profesor Uniwersytetu Warszawskiego;
Bohdan Drozdowski, poeta, prozaik, dramaturg, tłumacz Szekspira;
Romuald Karaś, reporter, przewodniczący Kapituły, sekretarz Jury;
Zbigniew Majewski, poeta, więzień polityczny PRL, mecenas Nagrody;
Mikołaj Melanowicz, pisarz, japonista, tłumacz, profesor Uniwersytetu Warszawskiego;
Stanisław Jan Rostworowski, historyk, publicysta, edytor, syn generała Stanisława Rostworowskiego dowódcy Okręgu Krakowskiego Armii Krajowej, zamęczonego w katowni na Montelupich;
Wojciech Stańczak, poeta, więzień stanu wojennego, doktor filologii klasycznej, tłumacz z łaciny dzieła Jana Kochanowskiego Pieśń zwycięstwa nad Moskwą;
Grzegorz Wiśniewski, pisarz, doktor nauk humanistycznych, badacz kultury i literatury rosyjskiej oraz poloników;
Wiesław Turzański, historyk, harcistrz RP, działacz społeczny, oddany kresom, od lat wspomagający Polaków na Wschodzie

stwierdza:

spośród 126 kandydatur zgłoszonych do Nagrody imienia Witolda Hulewicza mogło nagrodzić tylko skromną ich część, choć bez mała wszyscy byli godni tej Nagrody.

To ludzie twórczy, mądrzy, dzielni i piękni, stąd nasz żal, że nie mogli zostać laureatami.

Jury przyznało Wielką Nagrodę imienia Witolda Hulewicza Wielce Szanownemu Panu **Kordianowi Tarasiewiczowi**, lat 101, za pracę Jego życia dla Polski zwieńczoną książką biograficzną *Cały wiek w Warszawie*, wydaną przez oficynę Veda.

Nagrodę imienia Witolda Hulewicza w dziedzinie twórczości radiowej otrzymuje Pan **Krzysztof Gosztyła**, wybitny aktor, fenomen Teatru Wyobraźni Polskiego Radia.

Nagrodę imienia Witolda Hulewicza, za całokształt twórczości poetyckiej i prozatorskiej, tłumaczenia oraz edytorstwo, ukoronowane odkryciem i wydaniem z rękopisu dzieła Stanisława Morawskiego, filarety *Fizjognomistka kobiet* otrzymuje Pan **Wojciech Piotrowicz** z Wilna.

Nagrodę za całokształt twórczości w dziedzinie literatury nie tylko dla dorosłych, ale także dla dzieci i młodzieży otrzymuje **Barbara Nawrocka-Dońska**. Laureatka była żołnierzem Armii Krajowej, brała udział w Powstaniu Warszawskim jako łączniczka i sanitariuszka. Jako członek Związku Literatów Polskich zasłużyła się środowisku, prowadząc przez lata Kasę Zapomogowo-Pożyczkową. Jury doceniło wszechstronny dorobek laureatki, zwracając szczególną uwagę na wartości patriotyczne i duże walory dokumentacyjne jej prozy.

Nagrodę imienia Witolda Hulewicza za trud zgromadzenia i wydania ośmiu tomów pieśni białoruskich z zapisem nutowym otrzymuje Pan **Stefan Kopa** ze wsi Horodniany w województwie podlaskim. Laureat jest muzykiem, folklorystą, animatorem kultury, autorem muzycznej monografii gminy Orla.

Nagrodę imienia Witolda Hulewicza za całokształt twórczości poetyckiej, krytyczno-literackiej i edytorstwa otrzymuje **Maria Jentys-Borełowska**. Laureatka przez lata towarzyszyła nurtowi prozy chłopskiej, była współpracownicą Wiesława Myślińskiego, redaktora naczelnego „Regionów” i „Sycyn”. W Państwowym Wydawnictwie Naukowym współautorka przewodnika encyklopedycznego *Literatura Polska XX-wieku*. Autorka licznych haseł z dziedziny literatur skandynawskich oraz filmu światowego do 30-tomowej Wielkiej encyklopedii PWN.

Nagrodę szczególną imienia Witolda Hulewicza w dziele odkrywania i przybliżania Polsce i światu niezwyklej postaci naszej literatury - Jana Chryzostoma Paska, otrzymuje Pan **Eugeniusz Walczuk**. Laureat jest profesorem Politechniki Łódzkiej, wybitnym wynalazcą, autorem licznych patentów z dziedziny przemysłowej. Jego wielką pasją stała się humanistyka. To badacz dziejów oświaty w Rawie Mazowieckiej. Sam rodem z Pińska, stał się wielkim patriotą miasta, w którym osiadł po wojnie. Tam odkrył dla siebie i dla nas Jana Chryzostoma Paska poprzez liczne publikacje, wystawy i propagowanie jego twórczości.

Nagrodę imienia Witolda Hulewicza w dziedzinie debiutu literackiego otrzymuje Pani **Marianna Pilot** za książkę reportażowo-eseistyczną *W stronę Toskanii*. To świeże spojrzenie na sposób odkrywania Italii.

Nagrodę Główną imienia Witolda Hulewicza otrzymuje Pani **Kazimiera Zapalowa** z Kielc, filolog i muzeolog. W latach 1967-2003 pracownik naukowy Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w Kielcach. Autorka licznych artykułów o Żeromskim i ludziach jego kręgu, przewodników po muzeum i ziemi pisarza, druków bibliofilskich. Autorka książek: *Rodzina Stefana Żeromskiego w Świętokrzyskiem*, *Miejsce zostało to samo, 50 lat z Żeromskim*, *Zwierzchni kustosza*. Inicjatorka i organizatorka 18 edycji stypendiów im. Andrzeja Radka. Uhonorowana na wniosek świętokrzyskich Radków – Międzynarodowym Orderem Uśmiechu. Jej maksyma życiowa to słowa Stefana Żeromskiego „Człowiek wszystko co chce uczynić może”.

Kapituła i Jury dziękują naszym Laureatom za uświetnienie gali. Ukłony kierujemy w stronę artystów. Wyrażamy gorącą wdzięczność sponsorom naszej Nagrody.

Na koniec wiadomość organizacyjna: przyszłe uroczystości związane z Nagrodą będą organizowane przez powstające Stowarzyszenie imienia Witolda Hulewicza.

Podpisy członków jury [...]

KAPITUŁA I JURY **XVI** EDYCJI
NAGRODY IMIENIA

Witolda Hulewicxa

PRYZNAJĄ PANU

**EUGENIUSZOWI
WALCZUKOWI**

NAGRODĘ

ZA ODKRYWANIE I PRZYBLIŻANIE POLSCE I ŚWIATU
OSOBY I DZIEŁA JANA CHRYZOSTOMA PASKA
ORAZ UMIŁOWANIE RAWY MAZOWIECKIEJ

Warszawa, 30 listopada A. D. 2011